

Józef Such

Institut Nafty i Gazu, Oddział Krosno

Wpływ warunków separacji ropy na wielkość jej wydobycia

Wstęp

W warunkach panującego w otworze wysokiego ciśnienia ropa zawiera duże ilości rozpuszczonego gazu. Podczas eksploatacji, w czasie jej przepływu na powierzchnię stopniowo zmniejsza się wielkość ciśnienia, w wyniku czego rozpuszczony gaz wydziela się z ropy. W zależności od zmian wielkości ciśnienia i temperatury, proporcje wydzielanego gazu i odzyskiwanej ropy będą różne. Droga kontrolowanej separacji należy dążyć do tego, aby ilość odzyskiwanej ropy była jak największa, bo jest to głównym celem racjonalnego wydobycia, realizowanego drogą:

- rozdziału lekkich węglowodorów z ropy (metanu i etanu) oraz azotu,
- maksymalnego odzysku frakcji pośrednich, tj. propanu, butanu i pentanu,
- pozyskania cięższych składników w postaci ciekłej.

Pierwszą instalacją pracującą na złożu jest zespół separatorów, umożliwiający rozdział gazu i wody od ropy oraz ich przesył do kolejnych etapów procesu zagospodarowania. Efektywność separacji gazu od ropy zależna jest nie tylko od sprawności i jakości separatorów, ale również od warunków w jakich proces ten zachodzi, tj. od ciśnienia i temperatury separacji. W ten sposób proces separacji wpływa na ilość odzyskiwanej ropy, a tym samym – na stopień szcerpania zasobów.

Trudny do określenia jest charakter zmian objętości ropy na drodze od złoża do zbiornika magazynowego – na pewno nie jest to proces prosty. Zakłada się, że jest on najbardziej zbliżony jest do nieizotermicznego procesu kontaktowego, gdzie wydzielony gaz pozostaje w kontakcie z ropą [3].

Teoretyczne podstawy optymalizacji warunków separacji ropy, z uwzględnieniem właściwości pozyskiwanej ropy magazynowej

Minimalizacja strat węglowodorów w strumieniu gazu i maksymalizacja odzysku fazy ciekłej może być prowadzona dwiema metodami:

- różnicową – gdzie zachodzi rozdział gazu od ropy, a odzysk węglowodorów w fazie ciekłej jest duży,
- kontaktową – zwaną również równowagową, gdzie większość ciężkich węglowodorów wraz z gazem przechodzi do kolejnych kroków rozdziału w warunkach równowagowych.

Aby potwierdzić, która z metod dokładniej opisuje proces separacji gazu od ropy, koniecznym staje się porównanie różnic w fizycznych właściwościach produktów uzyskanych metodą kontaktową i różnicową oraz porównanie

tego z procesem separacji w okresie produkcji na odcinku od separatora do zbiornika magazynowego. Zasadniczą różnicą pomiędzy tymi dwiema metodami jest fakt, że w metodzie kontaktowej wydzielony z ropy gaz pozostaje w równowadze z ropą, a całkowity skład mieszaniny nie ulega zmianie. W metodzie różnicowej na każdym kroku ciśnieniowym wydzielony gaz usuwany jest z komory badawczej, co powoduje, że skład chemiczny mieszaniny ulega ciągłej zmianie. Pozostająca w komorze mieszanina węglowodorów staje się bogatsza w cięższe składniki, przy równoczesnym wzroście masy molowej. Jeśli oba eksperymenty, tj. różnicowy i kontaktowy, przebiegają w warunkach izotermicznych w tych samych krokach

ciśnieniowych, to przy najniższym ciśnieniu uzyskuje się różne objętości cieczy. Dla mało lotnych rop, w których rozpuszczony gaz zawiera głównie metan i etan, uzyskane objętości cieczy dla obydwu metod są praktycznie takie same [3]. Dla bardziej lotnych rop, zawierających większe ilości węglowodorów z grupy pośredniej, takich jak butan i pentan, ilości uzyskiwanej cieczy w końcowym etapie badania są zdecydowanie różne. Ogólnie, więcej gazu wydziela się w metodzie kontaktowej niż w różnicowej, wynikiem czego jest mniejsza ilość cieczy uzyskiwana w metodzie kontaktowej.

Obydwie metody badawcze są pewnym uproszczeniem procesów zachodzących w czasie separacji ropy i gazu. Nie zawsze jest też prawdą, że separacja kontaktowa daje mniejsze ilości cieczy niż separacja różnicowa [3]. Należy jednak zgodzić się z tym, że obydwie metody separacji w końcowym etapie dają różne ilości cieczy, jednak różnice te muszą być fizycznie mierzone w czasie eksperymentu. Dla adekwatnego opisu zjawisk separacji oraz zmian objętości poszczególnych faz najlepiej byłoby stosować obydwie metody. Ogólnie przyjmuje się, że metoda różnicowa lepiej opisuje separację ropy w złożu przy ciśnieniu złożowym mniejszym od ciśnienia nasycenia ropy, zaś charakter zmian objętościowych zachodzących pomiędzy złożem a zbiornikiem magazynowym w warunkach nieizotermicznych jest dokładniej opisany metodą kontaktową [3].

W pojedynczym separatorze wydzielony gaz przez pewien okres pozostaje w równowadze z ropą – podobnie jak w metodzie kontaktowej. W przypadku dwóch lub większej ilości separatorów gaz jest fizycznie oddzielany z pierwszego separatora, a ropa jest separowana powtórnie w drugim separatorze. Taki fizyczny rozdział gazu od ropy bardziej odpowiada metodzie różnicowej badania w warunkach PVT, z tą różnicą, że zachodzi on w różnych temperaturach. Z tego powodu wielostopniowa separacja ropy i gazu stosowana jest na złożach ropnych, ponieważ różnicowy rozdział gazu i ropy będzie dawał większe finalne objętości ropy niż porównywalna metoda kontaktowa. Rozważania te pozwalają potwierdzić fakt, że ilość odzyskanej ropy w zbiorniku magazynowym zależy – oprócz warunków separacji – również od sposobu jej przeprowadzenia.

W separacji różnicowej lekkie frakcje są stopniowo (prawie całkowicie) wydzielane z ropy w kolejnych stopniach separacji – w miarę redukcji ciśnienia przepływającego strumienia ropy – i nie mają kontaktu z cięższymi frakcjami węglowodorów.

W separacji kontaktowej frakcje wydzielone z ropy

utrzymywane są w kontakcie z fazą ciekłą, w wyniku czego pomiędzy tymi dwiema fazami ustala się równowaga termodynamiczna, a separacja zachodzi przy określonym, wymaganym ciśnieniu.

Porównując powyższe metody należy zauważyć, że w separacji różnicowej uzyskuje się maksymalny odzysk cięższych węglowodorów (z grupy pośredniej i ciężkiej) i minimalny objętościowy skurcz ropy złożowej w zbiorniku magazynowym. Jest to spowodowane tym, że rozdział lekkich frakcji węglowodorowych ma miejsce we wcześniejszych stopniach separacji, o wyższym ciśnieniu, dlatego też w separatorach o niższym ciśnieniu możliwość strat węglowodorów ciężkich równocześnie z frakcjami lekkimi jest zminimalizowana.

Podsumowując należy stwierdzić, że separacja kontaktowa daje gorsze wyniki od separacji różnicowej, ponieważ w warunkach równowagi fazowej stwarza ona większe możliwości strat ciężkich frakcji węglowodorowych równocześnie z frakcjami lekkimi.

Przemysłowa separacja ropy oparta na metodzie różnicowej nie jest stosowana, bowiem wymagałaby ona wielu stopni separacji, co instalację taką uczyniłoby bardzo kosztowną. W praktyce stosowany jest proces kontaktowy, z wykorzystaniem małej ilości stopni separacji.

Jak pokazuje tablica 1, cztero-, pięciostopniowa separacja metodą kontaktową daje zbliżone efekty do separacji różnicowej [4].

Tablica 1.

Ilość stopni separacji	Stopień podobieństwa metody kontaktowej do różnicowej [%]
2	0
3	75
4	90
5	96
6	98,5

Przemysłowa separacja ropy dla warunków wysokiego ciśnienia jest układem wielostopniowej separacji kontaktowej, gdzie kilka stopni pracuje szeregowo w warunkach coraz niższego ciśnienia. Liczba stopni zależy od gęstości ropy, wielkości wykładnika gazowego i ciśnienia dynamicznego. Duża gęstość, wysoka wartość ciśnienia dynamicznego i wykładnika gazowego wymagają większej ilości stopni separacji (od 3 do 4). Choć stosowanie pięciu lub więcej stopni separacji daje nieco większy odzysk ropy w zbiorniku magazynowym, to jednak uzyskana różnica w ilości ropy nie pokrywa poniesionych kosztów rozbudowy instalacji [2].

Główną rolę w ilości odzyskiwanej w zbiorniku magazynowym ropy odgrywają warunki powierzchniowe separacji, tj. ciśnienie i temperatura. Utrzymanie założonego ciśnienia separacji jest łatwiejsze w porównaniu z ustaleniem temperatury separacji, która jest funkcją temperatury otoczenia. Większość stosowanych metod optymalizujących proces separacji opiera się na zasadach równowagi termodynamicznej dwóch faz: gazowej i ciekłej, jednak sposób ten nie bierze pod uwagę wejściowego składu ropy złożowej, czy też innych właściwości mieszaniny. Stan równowagi fazowej definiowany jest wielkością średniego ciśnienia separacji, to w którym w zbiorniku magazynowym uzyskuje się maksymalną ilość ropy oraz minimalną wielkość wykładnika gazowego i gęstości ropy. Ważną rolę odgrywają tu wyniki polowe i badania laboratoryjne.

Inne sugerowane sposoby separacji opierają się na pozyskaniu maksymalnej ilości cieczy, bądź minimalizacji kosztów rekompresji gazu separatorowego (o niskim ciśnieniu) do ciśnienia odbioru – w tym drugim przypadku czynnikiem decydującym jest wymagana minimalna moc sprężarek. Doświadczenie w tym zakresie pokazuje, że optymalizacja mocy sprężarek, mająca bardzo mały wpływ na ilość i gęstość ropy, nie jest tak prosta jak maksymalizacja odzysku ropy [2].

Nowa metoda doboru warunków wielostopniowej separacji ropy opiera się na analizie stałych równowagowych K w stanie równowagi fazowej ropy i gazu [2]. Stała równowagowa K jest stosunkiem stężenia składnika w fazie gazowej do jego stężenia w fazie ciekłej. Dla bardziej lotnych składników mieszaniny wartość tej stałej jest większa od 1, a dla mniej lotnych – mniejsza od 1.

Schemat III stopniowej separacji ropy pokazuje rysunek 1.

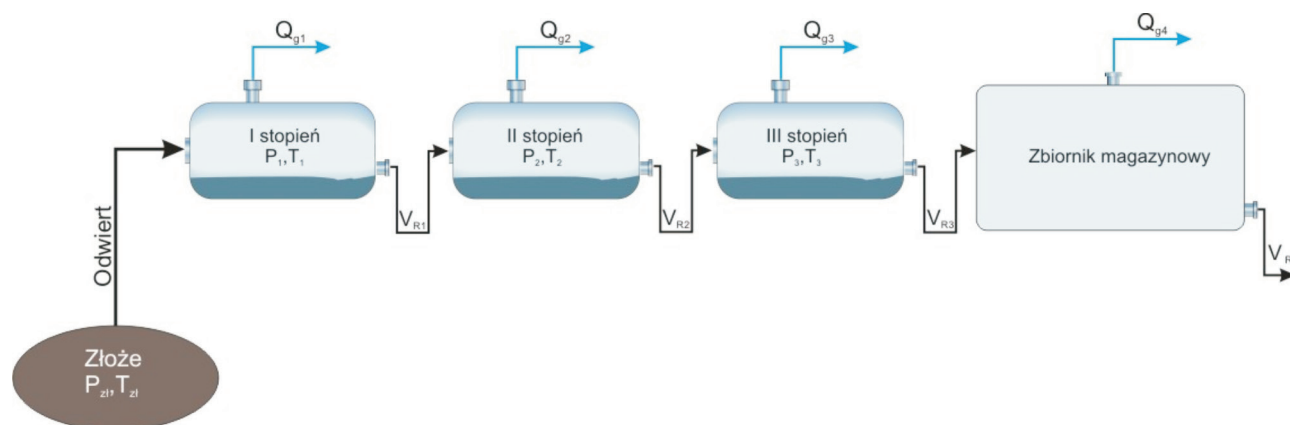
Ropa z odwiertu przepływa do separatora I stopnia, gdzie w warunkach równowagowych P_1, T_1 następuje rozdział gazu od ropy. Oddzielony gaz może być zago-

spodarowywany, a ropa, nasycona pozostałym gazem w warunkach P_1, T_1 , przechodzi do II stopnia separacji; o niższym ciśnieniu P_2 i temperaturze T_2 . W zależności od ilości stopni separacji proces w takiej postaci powtarza się dalej, dochodząc do zbiornika magazynowego. Ilość i właściwości ropy w zbiorniku magazynowym zależą od warunków jej separacji, co autor postara się przedstawić drogą symulacji procesu rozdziału gazu od ropy z wykorzystaniem programu PVTsim.

Dla III stopniowej separacji, w kolejnych stopniach o coraz niższych ciśnieniach (rysunek 1) pokazano procedurę obliczeń parametrów separacji ropy opartą na analizie zmian stałych równowagowych [2].

Dla znanego składu strumienia mieszaniny wejściowej do I stopnia separacji i warunków pracy tego separatora można obliczyć wzajemne proporcje składników mieszaniny – wykorzystując równanie stanu gazu. Program PVTsim przeprowadza takie obliczenia dla 1 mola mieszaniny węglowodorów. Optymalizację warunków separacji – szczególnie ciśnienia separacji dla poszczególnych stopni – można przeprowadzić według poniższych kroków:

1. Zmieniać ciśnienie separacji I-stopnia i badać zmiany stałej równowagi K preferowanych składników, np.: metanu, n-pentanu, frakcji C_{7+} oraz ilości i gęstości ropy odgazowanej w zbiorniku magazynowym – jako funkcji ciśnienia separacji. Odpowiednim ciśnieniem separacji I stopnia jest takie ciśnienie, dla którego stałe równowagi K dla metanu, n-pentanu i gęstości ropy są minimalne, zaś dla pozostałych osiągają wielkości maksymalne.
2. Po ustaleniu wielkości ciśnienia separacji I stopnia według kroku 1, należy zmieniać ciśnienie separacji II stopnia i postępować jak w poprzednim przypadku. Odpowiednim ciśnieniem separacji II stopnia jest takie ciśnienie, dla którego stałe równowagi K osiągają wielkości jak w kroku 1.

Rys. 1. Schemat przebiegu trzystopniowej separacji ropy

3. Po ustaleniu wielkości ciśnienia separacji II stopnia należy zmieniać ciśnienie separacji III stopnia i postępować jak w poprzednim przypadku. Odpowiednim ciśnieniem separacji III stopnia jest ciśnienie, dla którego stałe równowagi K osiągają wielkości jak w kroku 1.
4. Powtarzać iteracje według kroków 1–3, aż do uzyskania stabilności lub minimalnych zmian w oczekiwanych właściwościach ropy w porównaniu z poprzednią iteracją. W takich warunkach określone ciśnienia będą optymalnymi ciśnieniami separacji dla poszczególnych stopni.

Wpływ ciśnienia i temperatury separacji na efektywność separacji

Warunki powierzchniowej separacji ropy i gazu, tj. ciśnienie i temperatura separacji, wpływają na zmiany objętościowe poszczególnych faz oraz ich właściwości. Do oceny wpływu temperatury i ciśnienia na wspomniane parametry wykorzystano symulacyjny program PVTsim – moduł separacji ropy według rysunku 1.

Do symulacji wykorzystano ropę o przykładowym składzie złożowym [% mol]:

He	0,001
N ₂	4,975
CO ₂	0,722
H ₂ S	2,226
C ₁	15,936
C ₂	9,371
C ₃	9,128
iC ₄	3,289
nC ₄	5,411
iC ₅	1,767
nC ₅	4,874
C ₆	4,149
C ₇₊	38,151

Uzyskane wyniki symulacji dla objętości 1 mola ropy dopływającej do separatora, tj.:

- zmiany ilości ropy w zbiorniku magazynowym [cm³] oraz jej gęstości, w zależności od temperatury i ciśnienia separacji,
- zmiany ilości frakcji C₇₊ [cm³] i stałe równowagi fazowej dla tej frakcji, w zależności od temperatury i ciśnienia separacji,
- zmiany ilości metanu [cm³] w ropie magazynowej i stałe równowagi fazowej metanu, w zależności od temperatury i ciśnienia separacji,
- zmiany ilości n-pentanu [cm³] w ropie magazynowej i stałe równowagi fazowej n-pentanu, w zależności od temperatury i ciśnienia separacji,

przedstawiono odpowiednio na rysunkach 2, 3, 4 i 5.

Przedstawione zależności graficzne dają obraz zmian wybranych właściwości ropy magazynowej, uzyskanych w wyniku jej separacji przy różnych wartościach ciśnienia

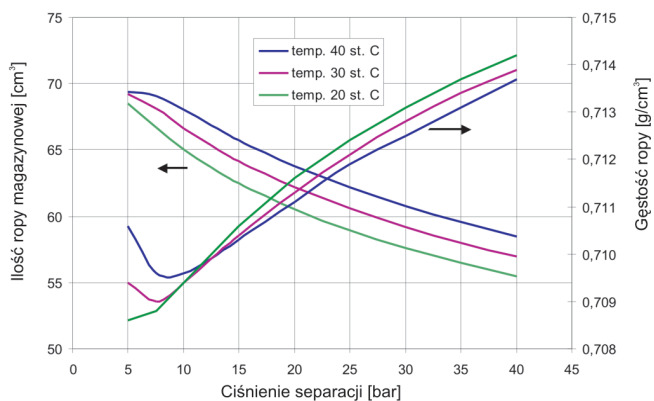
i temperatury. Dla tego zakresu badawczego warunków separacji można wskazać, że optymalnym ciśnieniem separacji będzie ciśnienie 10 bar – przy bardzo małym (praktycznie żadnym) wpływie temperatury w tym obszarze. Wniosek taki można wyciągnąć w oparciu o analizę zmian stałych równowagi fazowej K odpowiednich składników, które to stałe w ropie powinny osiągać minimum dla metanu, n-pentanu i gęstości ropy magazynowej, zaś maksimum – dla ilości ropy magazynowej i frakcji C₇₊.

Przeprowadzona została również symulacja dla określenia wpływu ciśnienia separacji w stałej temperaturze oraz temperatury przy stałym ciśnieniu separacji, na zmiany składu chemicznego separowanej ropy. Uzyskane wyniki dla I przypadku (tj. stałej temperatury separacji (40°C) w zmiennych ciśnieniach separacji) pokazuje rysunek 6, a dla drugiego przypadku (przy ciśnieniu 40 bar) – rysunek 7. Obserwuje się znikomy wpływ temperatury na stężenie molowe [% mol] poszczególnych składników w ropie (rysunek 7). W warunkach niższych ciśnień, w obszarze optymalnego ciśnienia separacji ropy wpływ ten jest nieco większy i różny dla poszczególnych składników – jak widać to na rysunkach 3, 4 i 5.

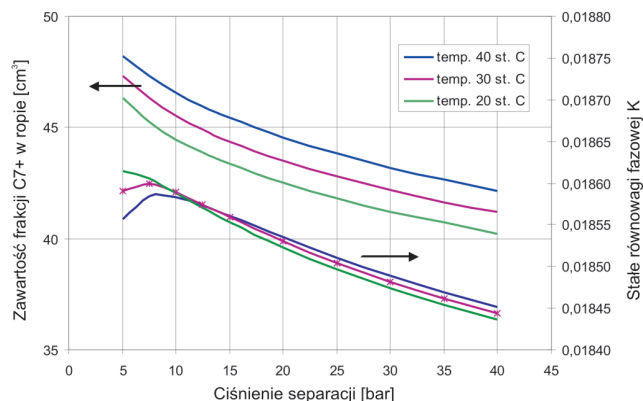
Znacznie większy wpływ na zmianę zawartości węglowodorów w ropie w warunkach stałej temperatury separacji ma ciśnienie separacji. Ogólnie, wraz ze spadkiem ciśnienia separacji stężenie molowe składników węglowodorowych w ropie wzrasta, przy równoczesnym spadku zawartości frakcji C₇₊.

Na podstawie przeprowadzonych symulacji można zauważyć, że temperatura i ciśnienie separacji wywierają różny wpływ na parametry uzyskiwanej ropy, w zależności od ich rodzaju. I tak:

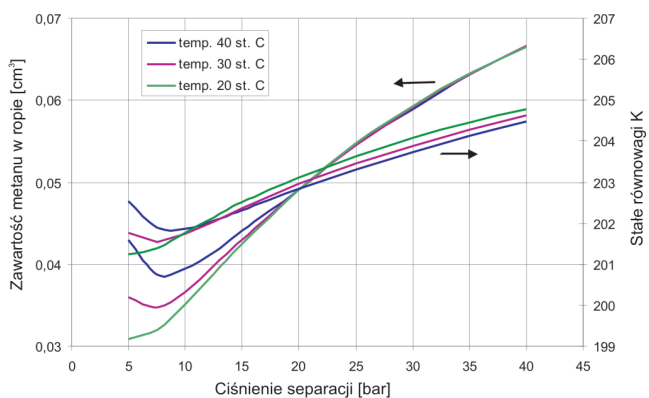
- ilość odzyskiwanej ropy magazynowej maleje wraz ze wzrostem ciśnienia separacji i spadkiem temperatury separacji (rysunek 2),
- gęstość uzyskiwanej ropy rośnie wraz ze wzrostem ciśnienia i spadkiem temperatury separacji (rysunek 2),
- ilość frakcji C₇₊ w ropie magazynowej maleje wraz ze wzrostem ciśnienia separacji i spadkiem temperatury separacji (rysunek 3),
- generalnie zawartość metanu w ropie magazynowej

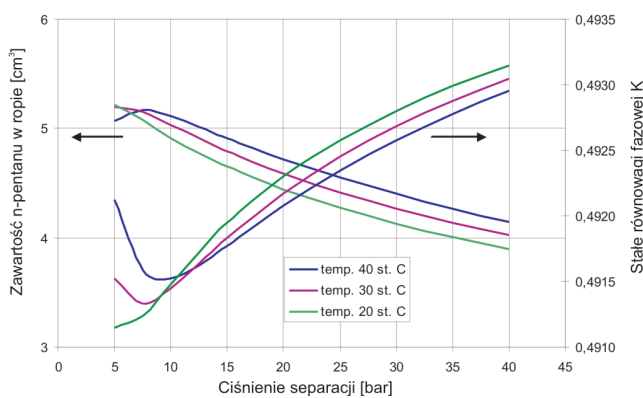
Rys. 2. Zmiany ilości i gęstości ropy w różnych temperaturach, w zależności od ciśnienia separacji

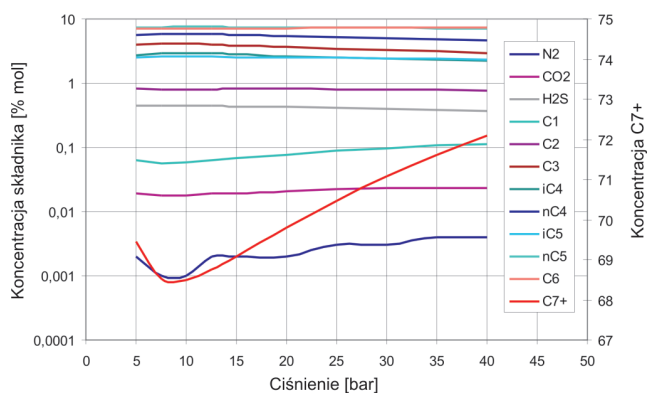
Rys. 3. Zmiany ilości frakcji C₇₊ w ropie i stałe równowagi fazowej w różnych temperaturach, w zależności od ciśnienia separacji

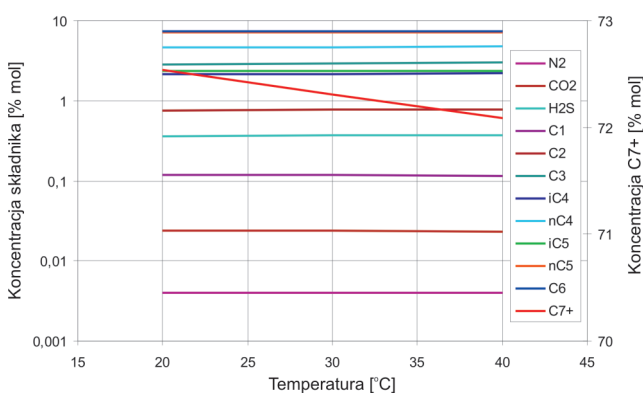
Rys. 4. Zmiany ilości metanu w ropie i stałe równowagi fazowej w różnych temperaturach, w zależności od ciśnienia separacji

Rys. 5. Zmiany ilości n-pentanu w ropie i stałe równowagi fazowej w różnych temperaturach, w zależności od ciśnienia separacji

Rys. 6. Wpływ ciśnienia separacji na zmiany zawartości składników w ropie

Rys. 7. Wpływ temperatury separacji na zmiany zawartości składników w ropie

maleje wraz ze spadkiem ciśnienia separacji – do momentu osiągnięcia minimum, po czym zjawisko to przebiega odwrotnie (rysunek 4),

- zawartość n-pentanu w ropie magazynowej maleje wraz ze wzrostem ciśnienia separacji i spadkiem temperatury separacji (rysunek 5).

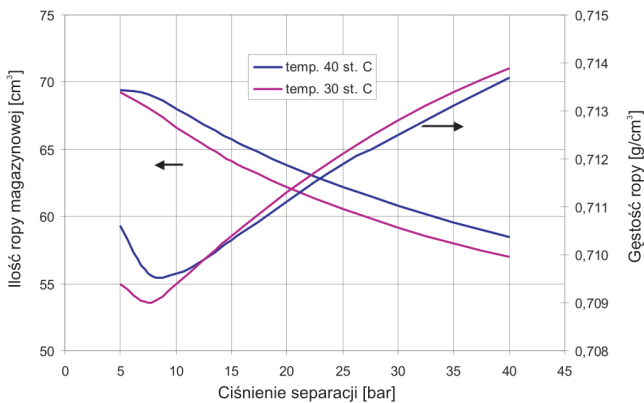
W podobny sposób można przeprowadzić analizę zawartości innych składników ropy, z uwzględnieniem stałej równowagi K – jako parametru umożliwiającego analizę przebiegu zmian fazowych i optymalizującego właściwości ropy zarówno w procesach termodynamicznych, jak również w procesach jej separacji.

Dobór warunków wielostopniowej separacji ropy

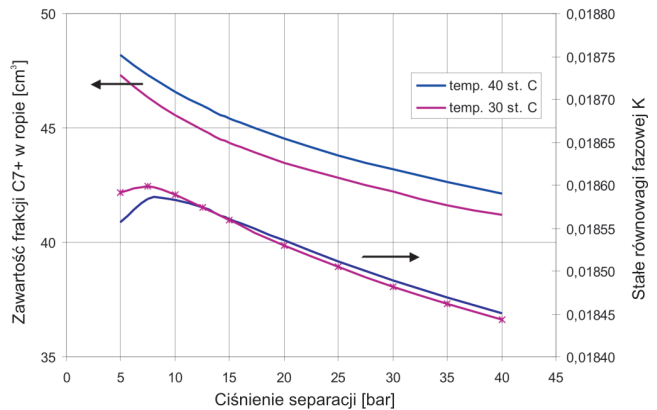
Dla doboru warunków wielostopniowej separacji ropy przeprowadzono symulację komputerową pod kątem zastosowania zasad optymalizacyjnych przedstawionych wcześniej. W tym celu dokonane zostały wariantowe obliczenia symulacyjne właściwości i stałych równowagi

fazowej składników ropy w warunkach 40, 35, 30, 25, 20, 15, 10 i 5 bar, w temperaturach 40 i 30°C. Uzyskane wyniki przedstawiają rysunki 8, 9, 10 i 11.

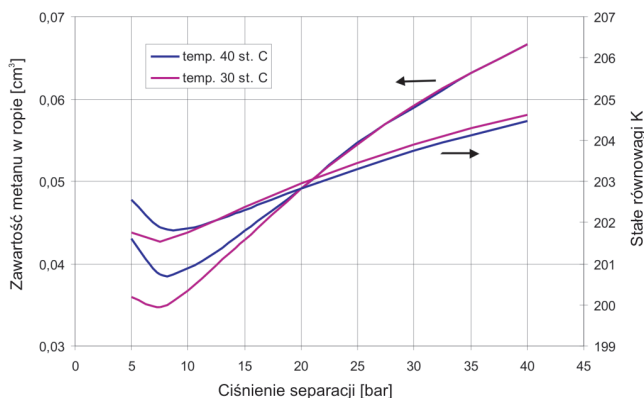
Z pokazanych rezultatów symulacji jasno wynika wielkość optymalnego ciśnienia I stopnia separacji tej ropy –

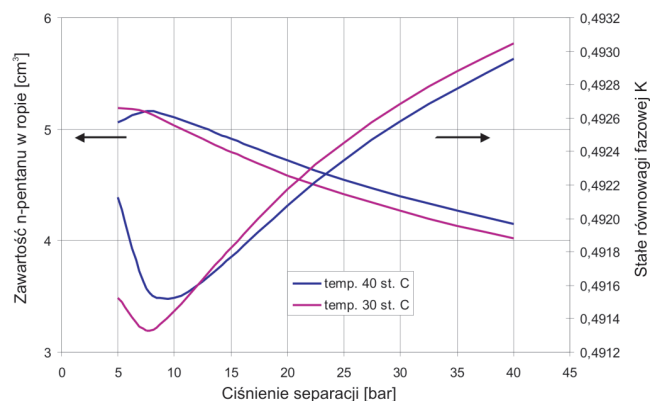
Rys. 8. Obliczeniowe zmiany ilości oraz gęstości ropy magazynowej dla różnych ciśnień i temperatur separacji

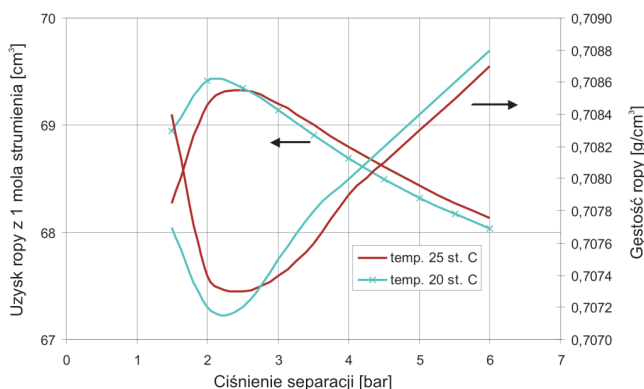
Rys. 9. Obliczeniowe zmiany ilości frakcji C_{7+} w ropie magazynowej oraz stałe równowagi fazowej dla różnych ciśnień i temperatur separacji

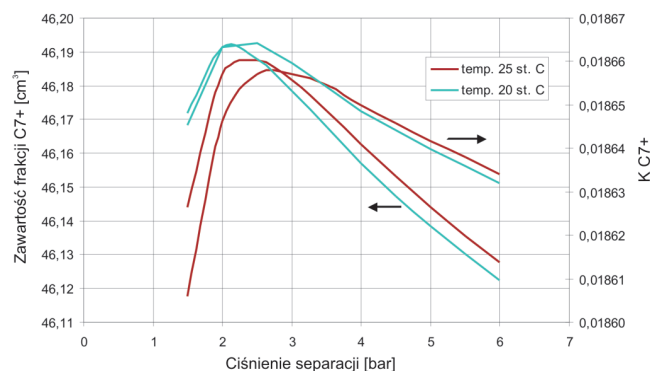
Rys. 10. Obliczeniowe zmiany ilości metanu w ropie magazynowej oraz stałe równowagi fazowej dla różnych ciśnień i temperatur separacji

Rys. 11. Obliczeniowe zmiany ilości n-pentanu w ropie magazynowej oraz stałe równowagi fazowej dla różnych ciśnień i temperatur separacji

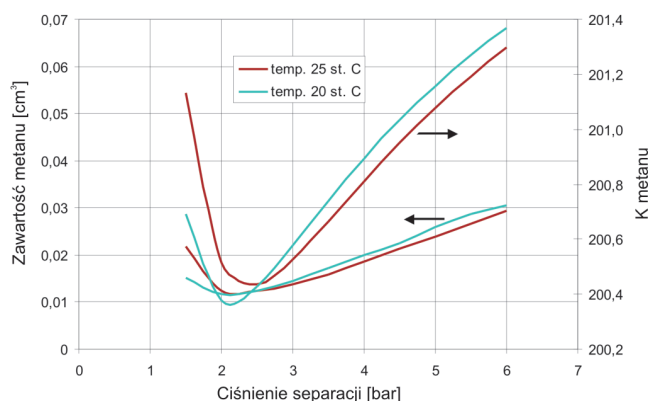

Rys. 12. Obliczeniowe zmiany ilości i gęstości ropy magazynowej po II stopniu separacji

Rys. 13. Obliczeniowe zmiany ilości frakcji C_{7+} w ropie magazynowej i stałe równowagi fazowej po II stopniu separacji

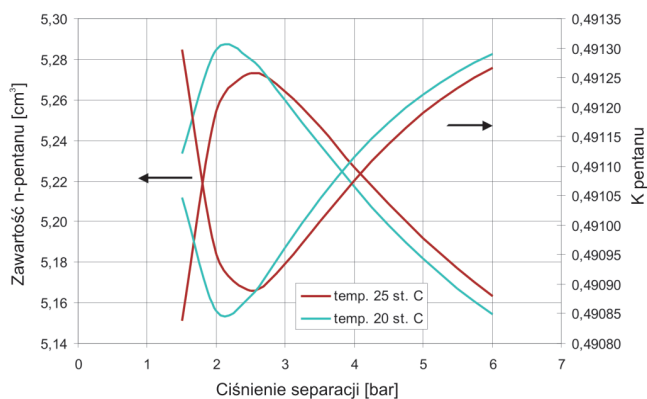
wynosi ono 8 bar. W podobny sposób określono wielkość II stopnia separacji; wykonano symulacje komputerowe dla oceny właściwości uzyskiwanej ropy magazynowej przy ciśnieniu separacji I stopnia (8 bar) i kolejnych ciśnieniach separacji II stopnia, w wysokości: 6; 5,5; 5; 4,5; 4; 3,5; 3; 2,5; 2 i 1,5 bar, w temperaturze 25 i 20°C. Uzyskane wyniki przedstawiono na rysunkach 12, 13, 14 i 15.

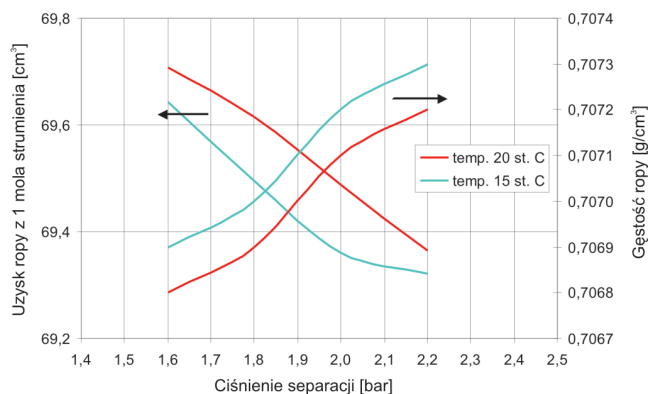
Rys. 14. Obliczeniowe zmiany ilości metanu w ropie magazynowej i stałe równowagi fazowej po II stopniu separacji

Optymalnym ciśnieniem II stopnia separacji ropy okazuje się ciśnienie 2,5 bar, w temperaturze 25°C. Dobór ciśnienia separacji III stopnia (przeprowadzony w podobny sposób jak poprzednio) w przedziale ciśnień 2,2÷1,4 bara oraz w temperaturach 15 i 20°C pokazują rysunki 16, 17, 18 i 19.

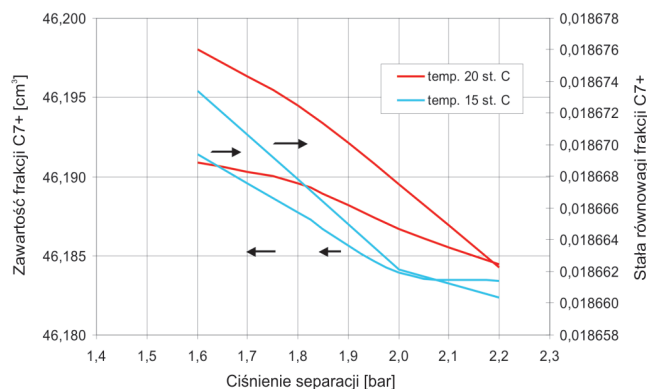
W warunkach III stopnia separacji trudno jest zaobserwować minima czy maksima zmian stałych równowagi fazowej

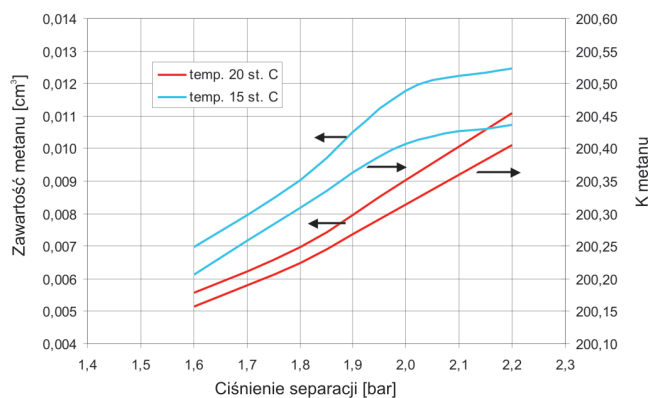
Rys. 15. Obliczeniowe zmiany ilości n-pentanu w ropie magazynowej i stałe równowagi fazowej po II stopniu separacji

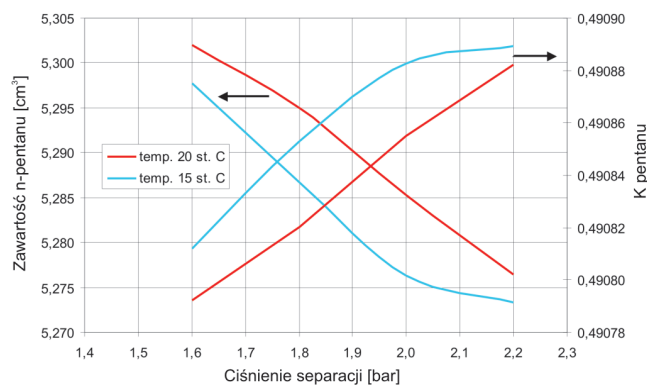
Rys. 16. Obliczeniowe zmiany ilości i gęstości ropy magazynowej po III stopniu separacji

Rys. 17. Obliczeniowe zmiany ilości frakcji C₇₊ w ropie magazynowej i stałe równowagi fazowej po III stopniu separacji

Rys. 18. Obliczeniowe zmiany ilości metanu w ropie magazynowej i stałe równowagi fazowej po III stopniu separacji

Rys. 19. Obliczeniowe zmiany ilości n-pentanu w ropie magazynowej i stałe równowagi fazowej po III stopniu separacji

interesujących składników. Obserwuje się jednak ogólną tendencję: im ciśnienie separacji niższe, tym korzystniejsze parametry ropy magazynowej. W zasadzie wielkość ostat-

niego ciśnienia separacji może być podyktowana warunkami transportowymi ropy i gazu do zbiorników magazynowych lub dalszych procesów technologicznych.

Ocena możliwości pozyskania zwiększonego odzysku fazy ciekłej na wybranych złożach

Ocenę wyników rozdziału gazu od ropy metodami separacji wielostopniowej i jednostopniowej przeprowadzono drogą porównania parametrów i właściwości uzyskiwanej ropy magazynowej. Ich zbiorcze zestawienie pokazuje tablica 2.

Określony w tej tablicy współczynnik objętościowy ropy jest stosunkiem objętości ropy nasyconej gazem w warunkach P, t do objętości ropy w warunkach normalnych. Dla warunków złożowych P, t jest on złożowym współczynnikiem objętościowym, zaś dla warunków separatorowych jest separatorowym współczynnikiem objętościowym ropy. Objętością ropy w warunkach normalnych jest ilość ropy magazynowej uzyskanej jako wynik separacji. W przypadku separacji wielostopniowej, w pokazanym przykładzie uzyskuje się objętościowo o ok. 15,6% ropy więcej niż drogą separacji jednostopniowej (tablica 2).

Współczynnik skurczu ropy, definiowany odwrotnie niż

współczynnik objętościowy, tj. jako stosunek objętości ropy w warunkach normalnych do objętości ropy w warunkach separatorowych, określa wielkość zmiany objętości ropy złożowej po przejściu do warunków normalnych. Optymalne warunki separacji zapewnia jak największy złożowy współczynnik skurczu ropy. W omawianych przykładach, separacja wielostopniowa – według tego wskaźnika – zapewnia większy stopień odzysku ropy magazynowej i pozwala zmniejszyć złożowy, objętościowy współczynnik ropy.

W optymalnych warunkach separacji wielostopniowej, w fazie ciekłej w ropie magazynowej uzyskuje się większą ilość frakcji C_{7+} oraz n-pentanu, a także minimalną ilość lekkich frakcji. Wynikiem zastosowania trzystopniowej separacji ropy jest uzyskanie większej ilości ropy magazynowej, o mniejszej gęstości, z większą zawartością węglowodorów lekkich (metanu + etanu) i pośrednich (od propanu do pentanu) – w porównaniu z separacją jednostopniową.

Tablica 2. Właściwości uzyskiwanej ropy magazynowej

Separacja	Separacja trzystopniowa			Separacja jednostopniowa		
	objętość ropy [cm ³]	współczynnik objętości ropy	współczynnik skurczu ropy	objętość ropy [cm ³]	współczynnik objętości ropy	współczynnik skurczu ropy
Ciśnienie nasycenia	116,5	1,671	0,598	116,5	1,932	0,517
I stopień	79,2	1,137	0,879	-	-	-
II stopień	73,4	1,053	0,949	-	-	-
III stopień	71,8	1,030	0,971	60,6	1,006	0,994
Ropa magazynowa	69,7	1,000	1,000	60,3	1,000	1,000

Podsumowanie

Separacja ropy, czyli rozdział gazu od ropy, jest procesem zmierzającym do pozyskania objętościowo jak największej ilości ropy odgazowanej, o najkorzystniejszych właściwościach, tj. bogatej w lekkie i średnie węglowodory. Efekt taki zapewnia stosowanie separacji wielostopniowej – szczególnie dla rop lotnych, bogatych w składniki węglowodorowe lekkiej i pośredniej grupy.

Na podstawie wyników symulacji wskazano na możliwość doboru warunków separacji ropy – w zależności

od właściwości i oczekiwanego składu chemicznego pozyskiwanej ropy zbiornikowej – oraz pokazano wpływ zmian ciśnienia i temperatury separacji na ilość i parametry pozyskiwanej ropy magazynowej.

Dla celów optymalizacji warunków separacji wielostopniowej wprowadzono ocenę zmian stałych równowag fazowych K poszczególnych składników ropy, jako niezwykle pomocnego i jednoznacznego parametru optymalizującego warunki separacji.

Artykuł nadesłano do Redakcji 3.11.2010 r. Przyjęto do druku 13.01.2011 r.

Recenzent: prof. dr Michał Krasodomski

Literatura

- [1] Bahadori A., Mokhatab S.: *Optimizing multistage separators pressure setpoints maximizes oil recovery*. Production Technology, vol. 226, no. 6, June 2007.
- [2] Bahadori A., Mokhatab S.: *Simple Methodology Predicts Optimum Pressures of Multistage Separators*. Petroleum Science and Technology, 27, 315–324, 2009.
- [3] Dake L.P.: *Fundamentals of Reservoir engineering*. Elsevier, 1978.
- [4] Hussein K. Abdel-Aal, Mohamed Aggour, Fahim M.A.: *Petroleum and Gas Field Processing*. Copyright 2003 by Marcel Dekker, Inc, <http://books.google.com/books>.

Mgr inż. Józef SUCH – pracownik naukowo-techniczny Instytutu Nafty i Gazu Oddział w Krośnie. Absolwent Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Specjalizuje się w zagadnieniach eksploatacji złóż ropy i gazu ziemnego, inżynierii złożowej i interpretacji testów otworowych.

INSTYTUT NAFTY I GAZU Oddział Krosno Zakład Badania Złóż Ropy i Gazu 38-400 Krosno, ul. Armii Krajowej 3

Józef Such
tel.: 13 436 89 41 wew. 111
fax: 13 436 79 71
e-mail: jozef.such@inig.pl

Marcin Warnecki
tel.: 13 436 89 41 wew. 226
fax: 13 436 79 71
e-mail: warnecki@inig.pl

Specjalizujemy się w testowaniu płynów złożowych, szczególnie w badaniach w warunkach PVT ropy, gazu i wody złożowej.

Wysoko kwalifikowany personel, wdrożony System Zarządzania Jakością ISO 9001, dobrze wyposażone laboratoria gwarantują wysoki poziom usług i dokładność uzyskanych wyników badań.

Zakres naszej działalności:

- o pobór wglębnych i powierzchniowych próbek ropy, gazu i wód złożowych,
- o badania zmian fazowych płynów złożowych z wykorzystaniem beztrzęciowego systemu PVT,
- o badanie lepkości ropy w różnych warunkach ciśnienia i temperatury,
- o badania efektywności wypierania ropy na fizycznym modelu złoża „slim tube”,
- o wysoko- i niskociśnieniowe testy separacji ropy,
- o interpretacja wyników badań w warunkach PVT z wykorzystaniem programu symulacyjnego PVTsim,
- o badanie warunków formowania się hydratów w gazie,
- o prognozowanie warunków flokulacji asfaltenów w ropie,
- o badania na długich rdzeniach wiertniczych dla oceny efektywności metod zwiększenia stopnia odzysku ropy.

Długoletnie doświadczenie załogi zabezpiecza współpracę na wysokim poziomie oraz poprawność prowadzonych badań i uzyskiwanych wyników.